

คุณลักษณะของผู้ประกอบการแพทย์แผนไทยต่อผลการดำเนินงาน

Entrepreneurial characteristics of Thai Traditional Medicine towards the Performance

Received 20 August 2022

Revised 20 August 2022

Accepted 12 September 2022

ชนัญญา มาพุทธ¹, ชนิสรา แก้วสวรรค์¹

และธีทัต ตรีศิริโชติ²

มหาวิทยาลัยบูรพา¹

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี²

Chananya mapudh¹, Chanisara kaesawon¹,

and Teetut tresirichod²

Burapha University¹

Rajamangala University of Technology Thanyaburi²

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณลักษณะของผู้ประกอบการแพทย์แผนไทยต่อผลการดำเนินงาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัย คือ ผู้ประกอบการในสถานประกอบการแพทย์แผนไทย จำนวน 312 คน โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ โดยเป็นการวิจัยเชิงสำรวจและใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้สถิติอนุมานในการทดสอบสมมติฐานโดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ผลการวิจัย พบว่ามีคุณลักษณะของผู้ประกอบการแพทย์แผนไทย 5 ด้าน ประกอบด้วย การมีนวัตกรรม การทำงานเชิงรุก ความเป็นอิสระในการบริหาร การยอมรับความเสี่ยง และความสามารถในการแข่งขัน พบว่ามี 2 ด้านได้แก่ ด้านการทำงานเชิงรุก มีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ .640 ($p < .000$) และด้านการยอมรับความเสี่ยง มีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ .276 ($p < .000$) ที่ส่งผลเชิงบวกต่อผลการดำเนินงาน ด้านการทำงานเชิงรุก ผู้ประกอบการแพทย์แผนไทย ต้องแสวงหาโอกาสทางธุรกิจ สร้างความเปลี่ยนแปลงให้กับธุรกิจ การพยากรณ์ความต้องการของลูกค้าได้ มองเห็นการแข่งขันที่รุนแรงในธุรกิจ และเป็นผู้นำในธุรกิจ และด้านการยอมรับความเสี่ยง ต้องสามารถตัดสินใจอย่างแน่วแน่ภายใต้สถานการณ์ที่ไม่แน่นอน เป็นผู้ตัดสินใจลงทุนในธุรกิจ เลือกการลงทุนในตลาดใหม่ ๆ สามารถกู้ยืมเงินจำนวนมากเพื่อธุรกิจ และยอมรับความเสี่ยงได้

คำสำคัญ: ผู้ประกอบการ แพทย์แผนไทย คุณลักษณะของผู้ประกอบการ

ABSTRACT

The objective of this research was to study the entrepreneurial characteristics of Thai traditional medicine towards the performance. The sample group used in this research, namely 312 Thai traditional medicine practitioners, by stratified sampling. It was survey research and questionnaire were used as a tool to collect data. for data analysis Using descriptive statistics such as frequency, percentage, mean and standard deviation. and inferential statistics were used to test the hypothesis using stepwise multiple regression analysis. The results showed that the Characteristics of Thai traditional medicine practitioners in 5 areas: innovation proactive Management independence risk tolerance and the ability to compete, found that there are 2 aspects: proactive work. The coefficient was .640 ($p < .000$) and the risk tolerance aspect. It has a coefficient of .276 ($p < .000$) that positively affects performance. Proactive work Thai traditional medicine practitioners must seek business opportunities Make a change for the business Forecasting customer needs See intense competition in the business and be a leader in business and risk acceptance Must be able to make firm decisions under uncertain circumstances. is the decision maker to invest in the business Choose to invest in new markets Able to borrow large amounts of money for business and can accept the risk.

Keywords: Entrepreneur, Thai Traditional Medicine, Entrepreneurial Characteristics

บทนำ

ปัจจุบันอัตราการเกิดของประเทศไทยลดลงอย่างมาก จากความก้าวหน้าทางการแพทย์และระบบทางสาธารณสุขของประเทศส่งผลให้คนไทยอายุยืนยาวขึ้นโดยมีอายุเฉลี่ย 77 ปี เมื่อโครงสร้างประชากรเปลี่ยนแปลง (Demographic change) ในอนาคตสัดส่วนผู้สูงอายุจะเพิ่มมากขึ้นถึง 1 ใน 3 ของประเทศ โดยในปี พ.ศ. 2579 ประเทศไทยจะเป็นประเทศที่เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Ageing society) อย่างรวดเร็วและรุนแรง (กองยุทธศาสตร์และแผนงาน กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2562) จากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรเป็นปรากฏการณ์ที่ได้รับความสนใจเป็นอย่างมากจากนักประชากรศาสตร์ ผู้นำระดับชาติ นักธุรกิจ และนักลงทุนจากทั่วโลกโดยเฉพาะในภาคธุรกิจมหภาคต่างกำลังให้ความสนใจ (ศิริวรรณ อรุณทิพย์ไพฑูรย์, 2563) ผู้สูงอายุถือเป็นกลุ่มอายุหลักเพียงกลุ่มเดียวที่เพิ่มจำนวนขึ้นเป็นอย่างมากในอีก 15 ปีข้างหน้า และส่วนแบ่งของผู้สูงอายุในจำนวนประชากรทั้งหมดก็เพิ่มขึ้นทุกแห่งเช่นกัน ทำให้ประชากรสูงวัยเป็นเรื่องที่ทั่วโลกต่างกังวล (United nations, 2015) ข้อมูลตั้งแต่ปีพ.ศ. 2543 – 2562 พบว่า สาเหตุการเสียชีวิตของประชากรโลกเสียชีวิตด้วยโรคไม่ติดต่อมากที่สุดเป็นอันดับแรก โดยมีความเด่นชัดขึ้นในขณะที่โรคติดต่อมีแนวโน้มลดลง ประกอบกับข้อมูลการเสียชีวิตของคนไทยในปีพ.ศ. 2562 พบว่า สาเหตุการเสียชีวิตที่สำคัญ 5 อันดับแรก ได้แก่ โรคมะเร็งทุกชนิด โรคหลอดเลือดสมอง โรคปอดอักเสบ โรคหัวใจขาดเลือด และอุบัติเหตุจากการ

คมนาคมขนส่งทางบก (สถาบันการแพทย์ฉุกเฉินแห่งชาติ, 2565) ส่งผลให้มูลค่าการสั่งยาแผนปัจจุบันสำหรับมนุษย์มีมูลค่าเพิ่มสูงมากขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา, ม.ป.ป.) แนวโน้มผลการประมาณการค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพของประเทศไทยปีพ.ศ. 2575 พบว่า ประเทศไทยมีอัตราค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพสูงถึง 1,854 พันล้านบาท ข้อมูล ณ วันที่ 30 กันยายน 2563 (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2561) เมื่อพิจารณาหนี้สาธารณะคงค้าง (Thailand's public debt outstanding) พบว่า หนี้คงค้างสูงถึง 7,848,155.88 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 49.35 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (Gross national product หรือ GDP) โดยพระราชบัญญัติการเงินการคลังของรัฐ พ.ศ. 2561 (ราชกิจจานุเบกษา, 2561) กำหนดไว้ไม่เกินร้อยละ 60 (สำนักงานบริหารหนี้สาธารณะ, 2563) ทั้งนี้ ข้อมูล ณ มีนาคม 2565 พบว่าหนี้สาธารณะคงค้างของประเทศ เพิ่มขึ้นจากเดิมเป็นร้อยละ 60.58 (สำนักงานบริหารหนี้สาธารณะ, 2565)

ปัจจุบันสังคมโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากสาเหตุ การเปลี่ยนแปลงประชากร (Demographic shifts) ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี (The advent of the smart era) และการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างทางเศรษฐกิจ (Changes to the established economic stature) (Bhongsatiern, 2014) องค์การอนามัยโลก (World health organization หรือ WHO) ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการแพทย์ดั้งเดิม (Traditional medicine) ทั่วโลก โดยมีเป้าหมายสำคัญสนับสนุนให้ประเทศสมาชิกนำศักยภาพของการแพทย์ดั้งเดิมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อสุขภาพให้ประชาชนอยู่ดีมีสุขและเน้นคนเป็นศูนย์กลาง ส่งเสริมการใช้สมุนไพรไทยอย่างปลอดภัยและมีประสิทธิภาพ โดยการบูรณาการบริการการแพทย์ดั้งเดิมและการดูแลสุขภาพด้วยตนเองเข้าในระบบสุขภาพแห่งชาติ เพื่อแก้ปัญหาการเข้าถึงระบบสุขภาพของคนในประเทศที่ยังเข้าไม่ถึง (World health organization, 2016) ในสถานประกอบการการแพทย์แผนไทย (Enterprise Thai traditional medicine) ผู้ที่เป็นแพทย์แผนไทยที่สมบูรณ์แบบจะต้องมีบทบาทหน้าที่ในการประกอบวิชาชีพ 4 ด้าน ได้แก่ เวชกรรมไทย เภสัชกรรมไทย ผดุงครรภ์ไทย และนวดไทย แพทย์แผนไทยมีหน้าที่ตรวจวินิจฉัยโรค บำบัดรักษา ป้องกัน ส่งเสริมและฟื้นฟูสุขภาพ ผดุงครรภ์ นวด และการผลิตยาสมุนไพร (ราชกิจจานุเบกษา, 2556) ทั้งนี้ในปัจจุบันศาสตร์การแพทย์แผนไทยได้รับการยอมรับจากผู้ให้บริการเพิ่มขึ้น ทำให้เกิดสถานประกอบการทางการแพทย์แผนไทยและแพทย์แผนไทยประยุกต์ที่ขึ้นทะเบียนถูกต้องตามกฎหมาย จำนวน 1,142 แห่งทั่วประเทศ (กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข, 2563) ดังนั้น ผู้ประกอบการการแพทย์แผนไทย จึงต้องเพิ่มศักยภาพของการเป็นผู้ประกอบการเพื่อรองรับกลุ่มผู้ใช้บริการ และต้องพัฒนาการเป็นผู้ประกอบการรุ่นใหม่ รวมถึงปรับปรุงแบบธุรกิจเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาด พร้อมทั้งส่งเสริมสนับสนุนจากภาครัฐให้สามารถสร้างรายได้ ขยายโอกาสทางการค้าและการลงทุนในเวทีโลก ควบคู่กับการยกระดับรายได้ (กองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2562) การปรับตัวในธุรกิจสุขภาพของประเทศไทยให้ทันกับสถานการณ์การแข่งขันที่ทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น ความท้าทายที่ทุกองค์การจะต้องเผชิญทั้งในปัจจุบันและในอนาคตเป็นเรื่องของการพัฒนาองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการสื่อสารคมนาคมจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ส่งผลไปสู่การปรับตัวและเปลี่ยนแปลงองค์การ จึงต้องพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและการดำรงอยู่ (กฤษฎิญา มุลตร, 2562)

จากความจำเป็นและความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาคุณลักษณะของผู้ประกอบการแพทย์แผนไทยต่อผลการดำเนินงาน 4 มิติ เพื่อให้ผู้ประกอบการเผชิญสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสมในสังคมปัจจุบันและอนาคตโดยการนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางการพัฒนาตนเองในคุณลักษณะที่สำคัญและส่งผลกระทบต่อองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

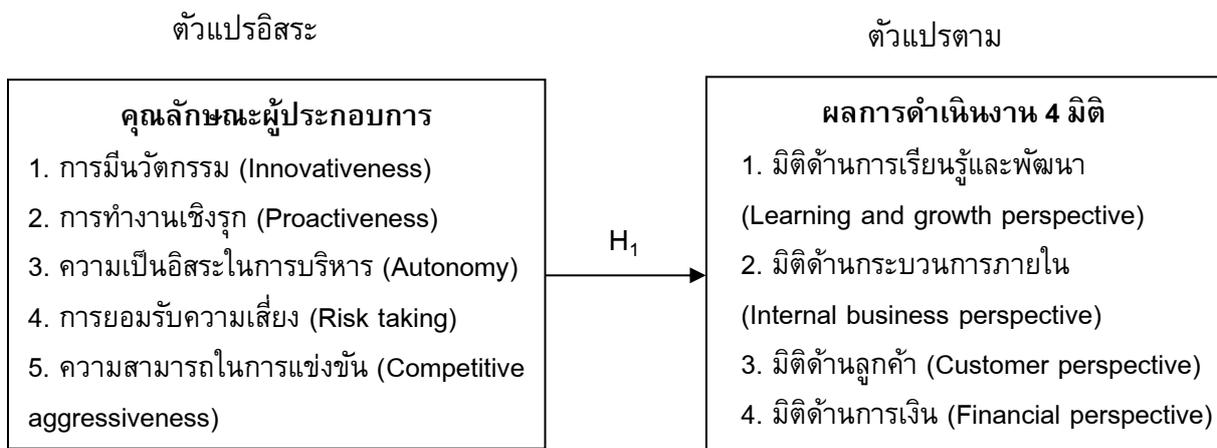
วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาคุณลักษณะของผู้ประกอบการแพทย์แผนไทยต่อผลการดำเนินงาน

สมมติฐานของการวิจัย

1. คุณลักษณะของผู้ประกอบการแพทย์แผนไทย ประกอบด้วย การมีนวัตกรรม (Innovativeness) การทำงานเชิงรุก (Proactiveness) ความเป็นอิสระในการบริหาร (Autonomy) การยอมรับความเสี่ยง (Risk taking) ความสามารถในการแข่งขัน (Competitive aggressiveness) ส่งผลเชิงบวกต่อผลการดำเนินงาน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative method) โดยผู้วิจัยกำหนดขอบเขต ดังนี้

1. ขอบเขตเนื้อหา

ตัวแปรอิสระ ประกอบด้วย 1) ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ประกอบการ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาก่อตั้ง รูปแบบสถานประกอบการ จำนวนพนักงาน รายได้สุทธิ การสืบทอดกิจการ และประสบการณ์ของการได้รับการฝึกฝนการทำธุรกิจของผู้ประกอบการ 2) คุณลักษณะผู้ประกอบการ ได้แก่ การ

มีนวัตกรรม การทำงานเชิงรุก ความเป็นอิสระในการบริหาร การยอมรับความเสี่ยง และความสามารถในการแข่งขัน

ตัวแปรตาม ผลการดำเนินงาน 4 มิติ ได้แก่ มิติด้านการเรียนรู้และพัฒนา มิติด้านกระบวนการภายใน มิติด้านลูกค้า และมิติด้านการเงิน

2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้ประกอบการในสถานประกอบการแพทย์แผนไทย จำนวน 1,142 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 8 กรกฎาคม 2563) (กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข, 2563)

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ประกอบการในสถานประกอบการแพทย์แผนไทย จำนวน 312 คน เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified random sampling)

3. ขอบเขตด้านระยะเวลา

การวิจัยในครั้งนี้เก็บรวบรวมและการวิเคราะห์ผลการวิจัย ตั้งแต่เดือนกันยายน พ.ศ. 2564 ถึงเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2565 รวมระยะเวลาทั้งสิ้น 8 เดือน

ทบทวนวรรณกรรม

คุณลักษณะผู้ประกอบการ (Entrepreneurial characteristics)

ความหมายผู้ประกอบการ (Entrepreneurship)

บุคคลที่มีแรงบันดาลใจใช้ความคิดสร้างสรรค์เพื่อริเริ่มก่อตั้งกิจการเมื่อเริ่มก่อตั้งแล้วต้องลงทุนกำลังกายกำลังทรัพย์กำลังความคิดในการจัดสรรเงินทุน (สุภาภรณ์ เจริญประดับ, 2563) โดยมองเห็นโอกาสที่มีอยู่ในตลาดดำเนินงานด้วยความมุ่งมั่น มีการบริหารงานอย่างเป็นอิสระ กล้าเสี่ยง เพื่อที่จะก้าวไปสู่ความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจ หากต้องเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคก็ไม่ล้มเลิกความตั้งใจโดยง่าย มีความมุ่งมั่น พยายามแก้ปัญหาให้สำเร็จ (วรรณธนา นามวงศ์ และคณะ, 2562) เพื่อแสวงหาผลกำไรและความเติบโต มุ่งหาความต้องการของตลาดเพื่อสนองความต้องการในทางเศรษฐศาสตร์ โดยเผชิญกับความเสี่ยงและความไม่แน่นอนทางธุรกิจ (กัลยารัตน์ ชีระชนชัยกุล, 2562)

คุณลักษณะผู้ประกอบการ (Entrepreneurial characteristics)

Frese (2000) ได้กล่าวว่า คุณลักษณะผู้ประกอบการ ประกอบด้วย 1) ความเป็นตัวของตัวเอง 2) ความมีนวัตกรรม 3) ความกล้าเสี่ยง 4) ความสามารถในการแข่งขัน 5) ความสม่ำเสมอและใส่ใจในการเรียนรู้ และ 6) ความใส่ใจในความสำเร็จ และกัลยารัตน์ ชีระชนชัยกุล (2562) ได้กล่าวว่า คุณลักษณะผู้ประกอบการของผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จมี 10 คุณลักษณะ เรียงตามลำดับความสำคัญ ดังนี้ 1) ความมีมนุษยสัมพันธ์ 2) ความเชื่อมั่นในตนเอง 3) ความซื่อสัตย์ 4) มีความรู้พื้นฐานและประสบการณ์ในธุรกิจที่ทำ 5) ความขยันทุ่มเทให้กับธุรกิจ 6) มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ 7) มีวิสัยทัศน์ 8) ประหยัด 9) พัฒนาและฝึกอบรมพนักงานอย่างต่อเนื่อง 10) มีความเชื่อเรื่องโชค

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์คุณลักษณะการเป็นผู้ประกอบการ ประกอบด้วย 5 คุณลักษณะ ได้แก่ การมีนวัตกรรม การทำงานเชิงรุก ความเป็นอิสระในการบริหาร การยอมรับความเสี่ยง และความสามารถในการ

แข่งขัน (Windapo, 2018; สุธีรา อะทะวงษา และสมบุญวัลย์ สัตยารักษ์วิทย์, 2557; สุธีรา อะทะวงษา, 2556; กัลยารัตน์ ธีระชนชัยกุล, 2562)

การมีนวัตกรรม หมายถึง ความตั้งใจที่จะนำเสนอสิ่งใหม่และบริการใหม่ ๆ ผ่านกระบวนการพัฒนาด้วยกระบวนการและเทคโนโลยีที่ทันสมัย โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาสินค้าและบริการที่มุ่งเน้นตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค

การทำงานเชิงรุก หมายถึง ลักษณะของการมองไปข้างหน้าเพื่อแสวงหาความเป็นผู้นำในตลาดและสร้างการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นกับธุรกิจ ต้องให้ความสำคัญกับการปฏิบัติงานในองค์กรเพื่อก้าวเข้าสู่การแข่งขัน

การเป็นอิสระในการบริหาร หมายถึง ความสามารถในการตัดสินใจอย่างอิสระของบุคคลที่จะผลักดันแนวคิดของธุรกิจสู่การนำไปปฏิบัติให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย ความสามารถในการปฏิบัติขององค์กรเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง ถือเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมองค์กรที่จะก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน

การยอมรับความเสี่ยง หมายถึง ความกล้าในการตัดสินใจภายใต้สถานการณ์ที่ไม่แน่นอน และยอมรับความเสี่ยงได้ เพื่อหวังผลกำไรการดำเนินงาน ผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จ เป็นผู้ที่สามารถยอมรับความเสี่ยง

ความสามารถในการแข่งขัน หมายถึง การดำเนินการให้เหนือกว่าคู่แข่งในตลาด เพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน จะมุ่งไปที่การต่อสู้เพื่อแข่งขันกับคู่แข่ง โดยพิจารณาจากการวิเคราะห์จุดแข็ง (Strengths) จุดอ่อน (Weakness) โอกาส (Opportunity) และภัยคุกคาม (Threats) ความสามารถในการแข่งขันสร้างความเปรียบในการแข่งขันในธุรกิจ

กล่าวโดยสรุป คุณลักษณะผู้ประกอบการ 5 ประการ หมายถึง บุคคลที่แสดงถึงแนวทางการกระทำการปฏิบัติหรือกระบวนการคิด การตัดสินใจ การวางแผนอนาคต ความเข้าใจตลาดอย่างลึกซึ้ง ตระหนักในความเป็นไปได้ ของอัตราผลตอบแทนการลงทุน ประกอบด้วย การมีนวัตกรรม การทำงานเชิงรุก ความเป็นอิสระในการบริหาร การยอมรับความเสี่ยง และความสามารถในการแข่งขัน

ผู้ประกอบการทางการแพทย์แผนไทย

ราชกิจจานุเบกษา (2556) พระราชบัญญัติวิชาชีพการแพทย์แผนไทย พ.ศ. 2556 ระบุความหมายของการแพทย์แผนไทย หมายถึง กระบวนการทางการแพทย์เกี่ยวกับการตรวจ การวินิจฉัยโรค การบำบัด การรักษา การป้องกันโรค การส่งเสริมฟื้นฟูสุขภาพของมนุษย์ การผดุงครรภ์ การนวด การเตรียมการผลิตยาแผนไทย และการประดิษฐ์อุปกรณ์เครื่องมือทางการแพทย์ ทั้งนี้ โดยอาศัยความรู้หรือตำราที่ได้ถ่ายทอดและพัฒนาสืบต่อกันมาโดยวิชาชีพที่เกี่ยวกับการประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทยและการประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทยประยุกต์เท่านั้น ทั้งนี้ มีความแตกต่าง ดังนี้

1) แพทย์แผนไทย (Thai traditional medicine) การประกอบวิชาชีพที่กระทำหรือมุ่งหมายจะกระทำต่อมนุษย์ เกี่ยวกับการแนะนำ การตรวจโรค การวินิจฉัยโรค การบำบัดโรค การรักษาโรค การป้องกันโรค การส่งเสริมและการฟื้นฟูสุขภาพ โดยอาศัยองค์ความรู้ด้านเวชกรรมไทย เภสัชกรรมไทย การผดุงครรภ์ไทย การนวด การแพทย์พื้นบ้านไทย และองค์ความรู้ด้านอื่นตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด โดยคำแนะนำ

ของคณะกรรมการ ทั้งนี้ ด้วยกรรมวิธีการแพทย์แผนไทยซึ่งถ่ายทอดหรือพัฒนาสืบต่อกันมา ตามตำราการแพทย์แผนไทยหรือจากสถานศึกษาที่ได้รับการรับรองจากสภาการแพทย์แผนไทย

2) แพทย์แผนไทยประยุกต์ (Applied Thai traditional medicine) การประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทยโดยอาศัยองค์ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และวิทยาศาสตร์การแพทย์ซึ่งศึกษาจากสถานศึกษาที่สภาการแพทย์แผนไทยรับรอง รวมทั้งการประยุกต์ใช้เครื่องมือหรืออุปกรณ์ทางวิทยาศาสตร์การแพทย์ ทั้งนี้ ตามระเบียบและข้อบังคับของสภาการแพทย์แผนไทย (ราชกิจจานุเบกษา, 2556)

ทั้งนี้ การจะเป็นผู้ประกอบวิชาชีพได้นั้น กล่าวคือ ต้องเป็นบุคคลซึ่งได้ขึ้นทะเบียนและได้รับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทยและการแพทย์แผนไทยประยุกต์จากสภาการแพทย์แผนไทย (ราชกิจจานุเบกษา, 2562) โดยต้องได้รับใบอนุญาต

แนวคิดเกี่ยวกับผลการดำเนินงาน 4 มิติ

Kaplan and Norton (2006) ได้เสนอแนวคิด Balanced scorecard หรือ BSC เพื่อใช้ในการวัดผลของกิจการที่จะทำให้ผู้บริหารระดับสูงเห็นภาพรวมขององค์กรได้ชัดเจนในภาพรวมขององค์กรอย่างสมดุล โดยการวัดผลทางด้านการเงินที่เป็นผลของการดำเนินงาน เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและการสร้างอนาคตให้แก่องค์กร องค์กรประกอบในการวัดผลตามแนวคิด Balanced scorecard ประกอบด้วยวัตถุประสงค์ (Objectives) ตัวชี้วัด (Performance) เป้าหมาย (Target) และแผนงานที่ตั้งไว้ (Initiatives) จากแนวคิดดังกล่าวสามารถนำมากำหนดเป็นรูปแบบเพื่ออธิบายกระบวนการบริหารจัดการองค์กรในภาพรวม ซึ่งเป็นการผสมผสานระหว่างแนวคิดด้านการบริหารจัดการกลยุทธ์ วัดผลตามแนวคิดของ Balanced scorecard

1. มุมมองด้านการเรียนรู้และการพัฒนา (Learning and growth perspective)

เป็นมุมมองด้านการเรียนรู้และการพัฒนา ซึ่งประกอบด้วย การพัฒนาความรู้ความสามารถของพนักงานและวัฒนธรรมองค์กร ทั้งการพัฒนาในตัวบุคคลและภาพรวมของทั้งองค์กรโดยที่ Kaplan & Norton ได้อธิบายเพิ่มเติมว่า การเรียนรู้ (Learning) เป็นมากกว่าการฝึกอบรม (Training) เนื่องจากการเรียนรู้ได้รวมถึงการเป็นผู้ให้คำปรึกษา (Mentors) และการดูแล (Tutors) ในองค์กร รวมถึงการสื่อสารระหว่างคนทำงาน ซึ่งจะทำให้สามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่คนทำงานต้องการความช่วยเหลือได้ นอกจากนั้นยังรวมถึงเครื่องมือทางด้านเทคโนโลยี เพื่อบรรลุวิสัยทัศน์ เราจะทำอย่างไรในการรักษาความสามารถในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนา เช่น การพัฒนาความรู้ความสามารถของพนักงาน ความพึงพอใจของพนักงานในองค์กร ขวัญและกำลังใจของพนักงาน พัฒนาระบบอำนวยความสะดวกในการทำงาน สภาพแวดล้อมในการทำงาน ทักษะการทำงานต่าง ๆ ระบบสารสนเทศที่ทันสมัย เป็นต้น (พิชิตุตม์ ทรงประกอบ และสมบูรณ์ สารระหัด, 2561; ทินกร ศรีลา, 2559; นพดล รมโพธิ์, 2553)

มิติด้านการเรียนรู้และการพัฒนา หมายถึง การวัดผลความสำเร็จทางด้านการเรียนรู้และการพัฒนาของสถานประกอบการการแพทย์แผนไทย ประกอบด้วย การพัฒนาความรู้ความสามารถของพนักงานและวัฒนธรรมองค์กร ทั้งการพัฒนาในตัวบุคคลและภาพรวมของทั้งองค์กร

2. มุมมองด้านกระบวนการภายใน (Internal business perspective)

เป็นมุมมองด้านกระบวนการทำงานภายในองค์กร โดยผู้บริหารขององค์กรต้อง-ดำเนินงานตามทิศทางขององค์กรที่ถูกกำหนดไว้ รวมถึงสินค้าและบริการที่ต้องสอดคล้องกับความต้องการของลูกค้า ประกอบด้วย การจัดโครงสร้างองค์กร การประสานงานภายในองค์กร การจัดการด้านการผลิต เป็นการตอบคำถามว่า เพื่อตอบสนองความพอใจของผู้ถือหุ้นและลูกค้า องค์กรเราควรมีกระบวนการที่เป็นเลิศอะไรบ้าง ได้แก่ การจัดโครงสร้างองค์กรที่มีประสิทธิภาพ การโฆษณาประชาสัมพันธ์ ระบบและเครื่องมือดำเนินงานที่ทันสมัยเพื่อคุณภาพผลิตภัณฑ์ที่ดีขึ้น (พิชญุตม์ ทรงประกอบและสมบุรณ์ สาระหัต, 2561; ทินกร ศรีลา, 2559; นพดล ร่มโพธิ์, 2553)

มิติด้านกระบวนการภายใน หมายถึง การวัดผลความสำเร็จทางด้านกระบวนการภายในของสถานประกอบการการแพทย์แผนไทย ประกอบด้วย การจัดโครงสร้างองค์กร การประสานงานภายในองค์กร การจัดการด้านการผลิต

3. มุมมองด้านลูกค้า (Customer perspective)

เป็นมุมมองที่ให้ความสำคัญกับลูกค้าและความพึงพอใจของลูกค้า โดยที่มุมมองด้านลูกค้าจะเป็นตัวชี้วัดหนึ่งที่จะพยากรณ์ถึงอนาคตขององค์กร ประกอบด้วย ความพึงพอใจของลูกค้า ภาพลักษณ์ การจัดการด้านลูกค้าสัมพันธ์ การที่จะพัฒนาให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจนั้นจำเป็นต้องวิเคราะห์ถึงกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย และพัฒนา กระบวนการที่จะทำให้สินค้าและบริการสามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้า กลุ่มเป้าหมายตรงตามความต้องการ เป็นการตอบคำถามเพื่อให้องค์กรบรรลุวิสัยทัศน์ เราควรตอบสนองลูกค้าอย่างไร เช่น ความพึงพอใจของลูกค้า ภาพลักษณ์ กระบวนการด้านการตลาด การจัดการด้านลูกค้าสัมพันธ์ เป็นต้น (พิชญุตม์ ทรงประกอบและสมบุรณ์ สาระหัต, 2561; ทินกร ศรีลา, 2559; นพดล ร่มโพธิ์, 2553)

มิติด้านลูกค้า หมายถึง การวัดผลความสำเร็จทางด้านลูกค้าของสถานประกอบการการแพทย์แผนไทย ประกอบด้วย วิเคราะห์ถึงกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย และพัฒนา กระบวนการที่จะทำให้สินค้าและบริการสามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้ากลุ่มเป้าหมายตรงตามความต้องการ และความพึงพอใจของลูกค้า

4. มุมมองทางการเงิน (Financial perspective)

เป็นมุมมองแรกที่องค์กรให้ความสำคัญ ทั้งนี้การพิจารณาถึงระยะเวลาและความถูกต้องของข้อมูลทางการเงินก็ควรจะต้องให้ความสำคัญเป็นลำดับแรก ประกอบด้วย ข้อมูลของรายได้ ต้นทุนและค่าใช้จ่าย อัตราผลตอบแทน นอกจากนี้ยังรวมถึงการประเมินความเสี่ยง (Risk assessment) เป็นการตอบคำถาม ถ้าองค์กรเราจะประสบความสำเร็จด้านการเงิน ผลการดำเนินงานทางการเงินควรเป็นอย่างไรในสายตาผู้ถือหุ้น ได้แก่ การเพิ่มรายได้ ประสิทธิภาพในการผลิตที่มีต้นทุนต่ำและมีการสูญเสียระหว่างการผลิตน้อย การหาแหล่งเงินทุนที่มีต้นทุนต่ำ การเพิ่มขึ้นของกำไร (พิชญุตม์ ทรงประกอบ และสมบุรณ์ สาระหัต, 2561; ทินกร ศรีลา, 2559; นพดล ร่มโพธิ์, 2553)

มิติด้านการเงิน หมายถึง การวัดผลความสำเร็จทางการเงินของสถานประกอบการการแพทย์แผนไทย ประกอบด้วย ข้อมูลของรายได้ ต้นทุนและค่าใช้จ่าย อัตราผลตอบแทน นอกจากนี้ยังรวมถึงการประเมินความเสี่ยง

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามมีจำนวนทั้งหมด 312 คน ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ จำแนกตาม เพศ พบว่า ผู้หญิง จำนวน 158 คน คิดเป็นร้อยละ 50.60 และผู้ชาย จำนวน 154 คน คิดเป็นร้อยละ 49.40 อายุ พบว่า อายุ 51 – 60 ปี จำนวน 99 คน คิดเป็นร้อยละ 31.70 มากที่สุด รองลงมา ได้แก่ อายุ 41 – 50 ปี จำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 26.00 อายุ 31 – 40 ปี จำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 22.40 อายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 16 และอายุ 21 – 30 ปี จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 3.80 ตามลำดับ ระดับการศึกษา พบว่า ปริญญาตรี จำนวน 271 คน คิดเป็นร้อยละ 86.90 มากที่สุด รองลงมา คือ ระดับปริญญาโท จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 7.40 ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 2.20 ระดับปริญญาเอก จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1.30 ระดับมัธยมศึกษา จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1.30 และระดับประถมศึกษา จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 1.00 ตามลำดับ ระยะเวลาการก่อตั้ง พบว่า ระยะเวลา 5 ปี ขึ้นไป จำนวน 273 คน คิดเป็นร้อยละ 87.50 มากที่สุด รองลงมา คือ ระยะเวลา 3-5 ปี จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 9.90 และระยะเวลา 1-3 ปี จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 2.60 ตามลำดับ

รูปแบบสถานประกอบการ พบว่า เป็นแบบเจ้าของคนเดียว จำนวน 291 คน คิดเป็นร้อยละ 93.30 มากที่สุด รองลงมา คือ แบบห้างหุ้นส่วนจำกัด จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 3.50 แบบบริษัทจำกัด จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1.30 และ ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล นิติบุคคล และรูปแบบอื่น ๆ จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.60 ตามลำดับ จำนวนพนักงาน พบว่า พนักงานจำนวน 2 คนขึ้นไป จำนวน 270 คน คิดเป็นร้อยละ 86.50 มากที่สุด รองลงมา คือ จำนวนพนักงานน้อยกว่า 2 คน จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 8.00 จำนวนพนักงาน 20 คนขึ้นไป จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 4.20 และจำนวนพนักงาน 50 คนขึ้นไป จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1.30 ตามลำดับ รายได้สุทธิ พบว่า รายได้ตั้งแต่ 750,001-1,000,000 บาท/ปี จำนวน 145 คน คิดเป็นร้อยละ 46.50 มากที่สุด รองลงมา คือ รายได้สุทธิ 1,000,000 ขึ้นไป จำนวน 98 คน คิดเป็นร้อยละ 31.40 รายได้สุทธิ 500,001-750,000 บาท/ปี จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 7.40 รายได้สุทธิ 0-150,000 บาท/ปี จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 7.40 รายได้สุทธิ 300,001-500,000 บาท/ปี จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 3.80 และรายได้สุทธิ 150,001-300,000 บาท/ปี น้อยที่สุดจำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 3.50 ตามลำดับ การสืบทอดกิจการ พบว่า เป็นกิจการที่เริ่มด้วยตนเอง จำนวน 242 คน คิดเป็นร้อยละ 77.60 มากที่สุด รองลงมา คือ เป็นกิจการสืบทอดต่อจากครอบครัว จำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 22.40 ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์

คุณลักษณะของผู้ประกอบการแพทย์แผนไทย ประกอบด้วย การมีนวัตกรรม (Innovativeness) การทำงานเชิงรุก (Proactiveness) ความเป็นอิสระในการบริหาร (Autonomy) การยอมรับความเสี่ยง (Risk taking) ความสามารถในการแข่งขัน (Competitive aggressiveness) ส่งผลต่อผลการดำเนินงาน ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์คุณลักษณะของผู้ประกอบการแพทย์แผนไทยต่อผลการดำเนินงาน

Model		R^2	Adjusted R Square	Unstandardized		Standardized Coefficients Beta	t	Sig.
				Coefficients				
				B	Std. Error			
1	(Constant)	.650	.649	.926	.136		6.808	.000
	การทำงานเชิงรุก			.749	.031	.806	23.985	.000
2	(Constant)	.664	.661	.842	.136		6.207	.000
	การทำงานเชิงรุก			.560	.062	.602	9.088	.000
	การยอมรับความเสี่ยง			.214	.060	.236	3.558	.000
3	(Constant)	.670	.667	.988	.147		6.711	.000
	การทำงานเชิงรุก			.640	.069	.688	9.227	.000
	การยอมรับความเสี่ยง			.276	.065	.304	4.258	.000
	ความเป็นอิสระในการบริหาร			-.174	.071	-.170	-2.445	.015

จากตารางที่ 1 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ในการเลือกตัวพยากรณ์ตัวแรกเพื่อเข้าสู่สมการ ซึ่งมีอำนาจทำนาย (R^2) เท่ากับ .650 ซึ่งหมายความว่า คุณลักษณะของผู้ประกอบการแพทย์แผนไทย ด้านการทำงานเชิงรุกเป็นตัวพยากรณ์ที่สามารถทำนายผลการดำเนินงานของสถานประกอบการการแพทย์แผนไทย ได้ร้อยละ 65.0

ตัวพยากรณ์ตัวที่ 2 ที่นำเข้าสู่สมการถดถอยพหุคูณ คือ ด้านการยอมรับความเสี่ยง หลังจากเพิ่มตัวพยากรณ์ตัวที่ 2 เข้าสู่สมการถดถอยแล้ว มีผลให้ค่าอำนาจทำนาย (R^2) เท่ากับ .664 ซึ่งหมายความว่า คุณลักษณะของผู้ประกอบการแพทย์แผนไทย ด้านการยอมรับความเสี่ยง เป็นตัวพยากรณ์ที่สามารถทำนายผลการดำเนินงานของสถานประกอบการการแพทย์แผนไทย ได้ร้อยละ 66.4

ตัวพยากรณ์ตัวที่ 3 ที่นำเข้าสู่สมการถดถอยพหุคูณ คือ ด้านความเป็นอิสระในการบริหาร หลังจากเพิ่มตัวพยากรณ์ตัวที่ 3 เข้าสู่สมการถดถอยแล้ว มีผลให้ค่าอำนาจทำนาย (R^2) เท่ากับ .670 ซึ่งหมายความว่า คุณลักษณะของผู้ประกอบการแพทย์แผนไทย ด้านความเป็นอิสระในการบริหาร เป็นตัวพยากรณ์ที่สามารถทำนายผลการดำเนินงานของสถานประกอบการการแพทย์แผนไทย ได้ร้อยละ 67.0

เนื่องจากผู้วิจัยตั้งสมมติฐานคุณลักษณะของผู้ประกอบการแพทย์แผนไทย ประกอบด้วย การมีนวัตกรรม การทำงานเชิงรุก ความเป็นอิสระในการบริหาร การยอมรับความเสี่ยง ความสามารถในการแข่งขัน ส่งผลเชิงบวกต่อผลการดำเนินงาน แต่จากผลการวิเคราะห์พบว่า ด้านความเป็นอิสระในการบริหารมีผลเชิงลบ จึงไม่มีผลต่อผลการดำเนินงานของสถานประกอบการการแพทย์แผนไทย

ดังนั้นสรุปได้ว่า ตัวแปรต่อไปนี้ คือ ด้านการมีนวัตกรรม ด้านความเป็นอิสระในการบริหาร และความสามารถในการแข่งขัน ไม่สามารถพยากรณ์ผลการดำเนินงานของสถานประกอบการการแพทย์แผนไทย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถนำมาสร้างสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบได้ ดังนี้

ผลการดำเนินงานของสถานประกอบการแพทย์แผนไทย = 0.988 + .640 (ด้านการทำงานเชิงรุก) + .276 (ด้านการยอมรับความเสี่ยง)

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

คุณลักษณะของผู้ประกอบการแพทย์แผนไทยต่อผลการดำเนินงานของสถานประกอบการแพทย์แผนไทย ซึ่งจากผลการวิจัยพบว่ามี 2 ด้านจาก 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการทำงานเชิงรุก และด้านการยอมรับความเสี่ยง

ด้านการทำงานเชิงรุก ผู้ประกอบการแพทย์แผนไทย ต้องแสวงหาโอกาสทางธุรกิจ สร้างความเปลี่ยนแปลงให้กับธุรกิจ การพยากรณ์ความต้องการของลูกค้าได้ มองเห็นการแข่งขันที่รุนแรงในธุรกิจและเป็นผู้นำในธุรกิจ และด้านการยอมรับความเสี่ยง ต้องสามารถตัดสินใจอย่างแน่วแน่ภายใต้สถานการณ์ที่ไม่แน่นอน เป็นผู้ตัดสินใจลงทุนในธุรกิจ เลือกลงทุนในตลาดใหม่ๆ สามารถกู้ยืมเงินจำนวนมากเพื่อธุรกิจ และสามารถยอมรับความเสี่ยงได้ สอดคล้องกับ ปัทมา อินทรจันทร์และพุลิยา ธีระธัญศิริกุล (2561) ศึกษาเรื่องปัจจัยแห่งความสำเร็จด้านผู้ประกอบการของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยแห่งความสำเร็จประกอบด้วย 1) บุคลิกการเป็นผู้ประกอบการ ประกอบด้วย ความเป็นตัวเอง ความสามารถทางด้านนวัตกรรม ความกล้าเสี่ยง การดำเนินงานเชิงรุกและความสามารถในการแข่งขัน 2) ประสบการณ์การทำงาน 3) ทักษะการบริหารจัดการ 4) ความพร้อมของเงินทุน 5) ระดับการศึกษาของผู้ประกอบการ และธีทัต ตรีศิริโชติ (2564) ศึกษาคุณลักษณะของผู้ประกอบการด้านระบบอัตโนมัติและหุ่นยนต์ต่อการดำเนินธุรกิจ พบว่า ด้านความซื่อสัตย์ ด้านความรู้ ด้านความเป็นตัวของตัวเอง ด้านความใส่ใจในความสำเร็จ ด้านความมุ่งมั่นอดทน และด้านความกล้าเสี่ยง มีผลต่อการดำเนินธุรกิจ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

1.1 สำหรับการศึกษาวิจัยในอนาคต ควรศึกษาการส่งเสริมผู้ประกอบการด้านการทำงานเชิงรุกและด้านการยอมรับความเสี่ยงเพื่อการดำเนินธุรกิจสถานประกอบการการแพทย์แผนไทย

1.2 ศึกษาคุณลักษณะของผู้ประกอบการแพทย์แผนไทยต่อผลการดำเนินงานแบ่งตามขนาดของธุรกิจ

2. ในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

คุณลักษณะของผู้ประกอบการแพทย์แผนไทยที่มีผลต่อการดำเนินงาน มี 2 ด้าน ดังนี้

2.1 ด้านการทำงานเชิงรุก ผู้ประกอบการแพทย์แผนไทย ต้องแสวงหาโอกาสทางธุรกิจ สร้างความเปลี่ยนแปลงให้กับธุรกิจ การพยากรณ์ความต้องการของลูกค้าได้ มองเห็นการแข่งขันที่รุนแรงในธุรกิจและเป็นผู้นำในธุรกิจ

2.2 ด้านการยอมรับความเสี่ยง ต้องสามารถตัดสินใจอย่างแน่วแน่ภายใต้สถานการณ์ที่ไม่แน่นอน เป็นผู้ตัดสินใจลงทุนในธุรกิจ เลือกลงทุนในตลาดใหม่ๆ สามารถกู้ยืมเงินจำนวนมากเพื่อธุรกิจ และสามารถยอมรับความเสี่ยงได้

เอกสารอ้างอิง

- กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข. (2563, 15 กรกฎาคม). *จดหมาย*.
กฤษฎิญา มูลศร. (2562). กรอบแนวคิดแมคคินซี 7 s และการจัดการคุณภาพโดยรวมที่ส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ธุรกิจ. *วารสารสหวิทยาการวิจัย*, 8(1), 40-53.
- กองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2562). *สรุปขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวของประเทศ*. เข้าถึงได้จาก https://www.mots.go.th/old/ewt_dl_link.php?nid=12032
- กองยุทธศาสตร์และแผนงาน สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข. (2562). *สถิติสาธารณสุข พ.ศ. 2561*. เข้าถึงได้จาก https://bps.moph.go.th/new_bps/sites/default/files/statistic%2061.pdf
- กัลยารัตน์ ธีระชนชัยกุล. (2562). *การเป็นผู้ประกอบการและการสร้างธุรกิจใหม่*, กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- ทินกร ศรีลา. (2559). *การบริหารองค์การแบบสมดุลของเทศบาลตำบลน้ำแพร่พัฒนา*, วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารองค์การภาครัฐและเอกชน, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- ธีทัต ตรีศิริโชติ. (2564). การศึกษาคุณลักษณะของผู้ประกอบการด้านระบบอัตโนมัติและหุ่นยนต์ต่อการดำเนินธุรกิจ. *RMUTT Global Business and Economics Review*, 16 (2), 49-64.
- นพดล รมโพธิ์. (2553). *การวัดผลองค์กรแบบสมดุล* พิมพ์ครั้งที่ 1, กรุงเทพฯ: คณะบุคคลเอมิเจเนียร์.
- ปัทมา อินทรจันทร์ และหุเลีย ธีระธัญศิริกุล. (2561). ปัจจัยแห่งความสำเร็จด้านผู้ประกอบการของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, *วารสารปัญญาภิวัฒน์*, 11 (1), 289-303.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2556). *พระราชบัญญัติ วิชาชีพการแพทย์แผนไทย พ.ศ. 2556*. เข้าถึงได้จาก https://hss.moph.go.th/fileupload_doc_slider/2016-11-14-25-16-192406.pdf
- ราชกิจจานุเบกษา. (2561). *พระราชบัญญัติ วินัยการเงินการคลังของรัฐ พ.ศ. 2561*. เข้าถึงได้จาก <https://www.mof.go.th/th/view/attachment/file/3134393632/3พ.ร.บ.วินัยการเงินการคลัง2561.pdf>
- ราชกิจจานุเบกษา. (2562). *ประกาศสภาการแพทย์แผนไทย เรื่อง กำหนดแบบคำขอและแบบใบอนุญาตตามข้อบังคับสภาการแพทย์แผนไทย ว่าด้วยแบบและประเภทใบอนุญาตหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขการขึ้นทะเบียน การออกใบอนุญาต และการออกใบแทนใบอนุญาต พ.ศ. 2562*. เข้าถึงได้จาก <https://thaimed.or.th/download/ประกาศสภาการแพทย์แผนไทย-2/?wpdmdl=11138&refresh=62fa4dedd94c01660571117>
- พิชญุต์ม์ ทรงประกอบ และสมบุรณ์ สาระหัด. (2561). การศึกษาการใช้ระบบวัดผลการดำเนินงานแบบดุลยภาพ = The study of performance measurement balanced scorecard in organizations. *วารสารสมาคมส่งเสริมการวิจัย*, 9 (1), 169-174.

- วรมรรณ นามวงศ์, ประภัสสร วรณสถิต, กัญญพัทธ์วี กล่อมจงเจริญ และชัยวัฒน์ ไบไม้. (2562). คุณลักษณะการเป็นผู้ประกอบการของเจ้าของธุรกิจปลีกที่เข้าร่วมโครงการธงฟ้าประชารัฐ กรณีศึกษา: พื้นที่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย. *วารสารบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยแม่โจ้*, 1(1), 48-59.
- ศิริวรรณ อรุณทิพย์ไพฑูรย์. (2563). *สังคมสูงวัยความท้าทายประเทศไทย*. เข้าถึงได้จาก <https://www.dop.go.th/th/know/3/276>
- สถาบันการแพทย์ฉุกเฉินแห่งชาติ. (2565). *สถานการณ์และแนวโน้มสุขภาพและการแพทย์ฉุกเฉิน (ระดับโลกและประเทศไทย)*. เข้าถึงได้จาก https://www.niems.go.th/1/UploadAttachFile/2022/EBook/414529_20220111124457.pdf
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2561). *รายงานการศึกษา เรื่อง ประเมินการค่าใช้จ่าย สาธารณะด้านสุขภาพในอีก 15 ปี ข้างหน้า*. เข้าถึงจาก <https://tdri.or.th/wpcontent/uploads/2019/12/ประเมินการค่าใช้จ่ายสาธารณะด้านสุขภาพ ในอีก-15-ปีข้างหน้า.pdf>
- สุภาภรณ์ เจริญประดับ. (2563). *การเป็นผู้ประกอบการเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ผลิตตำราเรียนมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- สุธีรา อะทะวงษา. (2556). *คุณลักษณะของการเป็นผู้ประกอบการและลักษณะของสถานประกอบการที่มีผลต่อการเจริญเติบโตของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของประเทศไทย*. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจดุสิตบัณฑิต, คณะบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- สุธีรา อะทะวงษา และสมบุญณวัฒน์ สัตยารักษ์วิทย์. (2557). *คุณลักษณะของการเป็นผู้ประกอบการและลักษณะของสถานประกอบการที่มีผลต่อการเจริญเติบโตของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของประเทศไทย*. *วารสารสุทธิปริทัศน์*, 28 (85), 61-79.
- สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา. (ม.ป.ป.) *มูลค่าการผลิตยาแผนปัจจุบันสำหรับมนุษย์แยกตามฤทธิ์ทางเภสัชวิทยา ประจำปี 2554 -2563*. วันที่ค้นข้อมูล 22 พฤษภาคม 2565, เข้าถึงได้จาก <https://www.fda.moph.go.th/sites/drug/Shared%20Documents/Statistic/Value-I-ATC54-63.pdf>
- สำนักงานบริหารหนี้สาธารณะ. (2563). *รายงานประจำปี 2563*. เข้าถึงได้จาก <https://www.pdmo.go.th/pdmomedia/documents/2021/Nov/รายงานประจำปี%202563.pdf>
- Bhongsatiern, J. (2014). *The Development of the Corporate School Programme in Thailand* (Doctoral dissertation, Institute of Education).
- Frese, Michael. (2000). *Success and Failure of Micro business Owners in Africa: A Psychological Approach*. United States of America: Greenwood Publishing Group.
- Kaplan, R. S. and Norton, D.P. (2006). *Alignment: Using Balanced Scorecard of Create Corporate Synergy*. Boston: Harvard Business School Press.
- United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division (2015). *Population 2030: Demographic challenges and opportunities for sustainable*

development planning (ST/ESA/SER.A/389), Retrieved from <https://www.un.org/en/development/desa/population/publications/pdf/trends/Population2030.pdf>.

Windapo, A. (2018). Entrepreneurial factors affecting the sustainable growth and success of a South African construction company. *Sustainability*, 10(4), 1276.

World health organization. (2016). *Traditional medicine in kingdom of Thailand*, SEARO, p.99.